

O „OPĆEM STATUSU“ JAVNIH BILJEŽNIKA U IZVANPARNIČNOM POSTUPKU PREMA ZAKONU O IZVANPARNIČNOM POSTUPKU IZ 2023.

I. UVOD

Mihajlo Dika

Zakonom o izvanparničnom postupku od 24. 5. 2023. (ZIPP)¹ uređuju se pravila na temelju kojih sud i **javni bilježnik**, kad je to tim zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku određeno, postupaju u rješavanju izvanparničnih stvari (čl. 1. st. 1. ZIPP-a). Pritom se opće odredbe toga zakona primjenjuju na sve izvanparnične postupke, osim ako odredbama toga zakona kojima se uređuju posebni postupci ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno (čl. 1. st. 2. ZIPP-a). Primjenom općih odredaba ZIPP-a rješavaju se i građanskopravne stvari iz nadležnosti sudova za koje nije izrijekom određeno da će se rješavati po pravilima nekog drugog postupka ako bi to odgovaralo pravnoj prirodi tih stvari (čl. 1. st. 3. ZIPP-a).

Budući da ZIPP nije „potpun“ zakon u smislu da bi njime bili uređeni svi opći i osnovni instituti koje bi jedan takav postupovni zakon trebao sadržavati, u izvanparničnom se postupku na pitanja koja nisu njime uređena na odgovarajući način primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak, ako ZIPP-om ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno (čl. 2. ZIPP-a). U tom se smislu odredbe Zakona o parničnom postupku (ZPP),² kao zakona kojim se uređuju ne samo specifični instituti parničnog procesnog prava već i opći i osnovni instituti toga prava, primjenjuju analogno i u izvanparničnim postupcima – neovisno o tome provodi li ih *in concreto* sud ili javni bilježnik.

1 NN 59/2023 (2.6.2023.).

2 SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/01, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23.

ZIPP u prve dvije glave svog općeg dijela (čl. 1. do 48. ZIPP-a), kojim su uređeni na specifičan način ne samo opći već i osnovni instituti izvanparničnog procesnog prava, sadrži odredbe koje se izravno odnose na postupanje suda u izvanparničnom postupku. Te su odredbe, međutim, mjerodavne i za postupanje javnog bilježnika u izvanparničnom postupku, osim ako odredbama glave treće ZIPP-a, kojima je na poseban način uređen „opći status“ javnih bilježnika u izvanparničnom postupku, nije drukčije određeno (čl. 49. do 53. ZIPP-a; v. *infra ad II.* do VI.), odnosno ako to nije određeno odredbama kojima se uređuju posebni izvanparnični postupci.

Odredbama glave III. ZIPP-a („JAVNI BILJEŽNICI U IZVANPARNIČNOM POSTUPKU“) (čl. 49.-53. ZIPP-a) utvrđene su specifičnosti „općeg statusa“ javnih bilježnika u izvanparničnom postupku: - odredbama članka 49. ZIPP-a (opća) ovlaštenja javnog bilježnika u izvanparničnom postupku (v. *infra ad II.*); - odredbama članka 50. ZIPP-a pravni lijekovi protiv odluka javnih bilježnika (v. *infra ad III.*); - odredbama članka 51. ZIPP-a ovlaštenja javnog bilježnika da donosi dopunska rješenja i rješenja o ispravicima (v. *infra ad IV.*); - odredbama članka 52. ZIPP-a povjeravanje predmeta u rad javnom bilježniku u postupcima koji se pokreću prijedlogom za sporazumno uređenje mede i prijedlogom za sporazumno razvrgnuće suvlasništva (v. *infra ad V.*); - odredbama članka 53. ZIPP-a plaćanje sudskih i javnobilježničkih pristojbi u vezi s postupcima koje provode javni bilježnici (v. *infra ad VI.*).

ZIPP-om su granice nadležnosti javnih bilježnika u izvanparničnom postupku još uvijek relativno usko postavljene: – određenjem dvaju posebnih izvanparničnih postupaka provedbu kojih im je sud dužan povjeriti, postupaka koje inače sam ZIPP ne uređuje (čl. 52. ZIPP-a, v. *infra ad V.*); - određivanjem dužnosti suda da povjerava javnim bilježnicima provedbu postupka proglašenja nestale osobe

za umrlu i za dokazivanje smrti (čl. 54.-67.); - utvrđenjem „izvorne“ (konkurentne) nadležnosti javnih bilježnika za provedbu postupka dobrovoljne procjene i prodaje (čl. 58. do 66. ZIPP-a) te za provedbu postupka osnivanja, upravljanja i likvidacije javnobilježničkih pologa (čl. 77.-100. ZIPP-a).

Nadležnost javnih bilježnika u nasljednopravnim stvarima posebno je uređena Zakonom o nasljeđivanju (ZN).³

Donošenje novog ZIPP-a nije iskorišteno za bitnije proširenje nadležnosti javnih bilježnika u onim izvanparničnim postupcima u kojima stranke mogu slobodno raspolagati svojim pravima, npr. za to da se u tom zakonu posebno uredi postupak za sporazumni razvod braka kad bračni drugovi nemaju maloljetnu djecu, ili da se njegovo donošenje iskoristi kao povod za odgovarajuće intervencije u ObZ-u.⁴ Povezano s time, javnim je bilježnicima moglo biti povjereno i uređenje imovinskopravnih odnosa između (bivših) bračnih drugova. Nije iskorištena prilika ni za uvođenje mogućnosti javnobilježničkog osiguranja dokaza, zapravo za razradu toga postupka. Itd. Općenito uzevši, nije iskorištena mogućnost za to da se proširenjem nadležnosti javnih bilježnika u izvanparničnim postupcima bitnije pridonese rasterećenju sudova, za to da se svi poslovi iz nadležnosti sudova koji ne zahtijevaju suđenje u užem smislu te riječi, a u osnovi su dispozitivne prirode, povjere, ako ne isključivo, onda konkurentno,⁵ javnim bilježnicima, koji su u praksi posebno dokazali svoju ekspertnost i ekspeditivnost u rješavanju nespornih nasljednopravnih stvari.

U ovom ogledu, u skladu s njegovim naslovom, nastojat će se prezentirati uređenje općeg statusa javnih bilježnika prema ZIPP-u. Obrada javnobilježničkog vođenja posebnih izvanparničnih postupaka koji spadaju u njihovu „izvornu“ (konkurentnu) nadležnost ili čija im se provedba obvezatno ili fakultativno povjerava neće biti predmet ovog oglada.

3 NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

4 ObZ: Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23.

5 Uvođenjem konkurentne nadležnosti sudova i javnih bilježnika za rješavanje određenih (nespornih) pravnih stvari strankama bi se omogućilo da biraju put pravne zaštite za koji bi smatrali da im više odgovara u pojedinim slučajevima – sudski ili javnobilježnički. Time bi se zapravo učinio bespredmetnim i prigovor da se povjeravanjem određenih pravnih stvari javnim bilježnicima stranke izlažu dodatnim troškovima koje ne bi imale kad bi ih rješavali sudovi, odnosno da se time općenito pogoduje javnim bilježnicima nauštrb korisnika pravnih usluga.

II.

OVLAŠTENJA JAVNIH BILJEŽNIKA U IZVANPARČNOM POSTUPKU – OPĆE UREĐENJE

1. Općenito

Odredbama članka 49. ZIPP-a⁶ utvrđen je način određivanja nadležnosti javnih bilježnika u provođenju izvanparničnih postupaka (st. 1. i 2.), ali, treba uzeti, i za poduzimanje pojedinih radnji u tim postupcima s javnopravnim učinkom, postavljene su, zatim, pravne osnove za uređenje procedura po kojima će oni postupati u tim postupcima (st. 3.), uređena su njihova ovlaštenja i postupanje kad u postupcima koje provode dođe do sporova o činjenicama i/ili pravu (st. 4. i 5.) te posebno ovlaštenja javnih bilježnika kad odlučuju o prijedlozima za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave (st. 6.).

Ako posebnim odredbama kojima se izrijekom uređuje opći status javnih bilježnika kao „tijela“ koja provode izvanparnični postupak (glava III. ZIPP-a) ili kojima se uređuju posebni izvanparnični postupci nije što drugo propisano, u pogledu ovlaštenja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku bile bi mjerodavne (na odgovarajući način) odredbe ZIPP-a kojima se općenito uređuje sudsko vođenje izvanparničkog postupka odnosno takvo vođenje posebnih izvanparničnih postupaka. (*Arg. ex čl. 1., v. supra*)

6 Članak 49. ZIPP-a („Ovlaštenja javnih bilježnika“) glasi: „ (1) Kad je to izričito određeno ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku, pred javnim bilježnikom pokrenut će se i provesti izvanparnični postupak te sastaviti javnobilježnička isprava.// (2) Kad je to izričito određeno ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku, sud koji je nadležan voditi prvostupanjski izvanparnični postupak povjerit će javnom bilježniku provedbu izvanparničkog postupka.// (3) U slučajevima iz stavaka 1. i 2. ovoga članka, javni bilježnik radnje u izvanparničnim stvarima provodi u skladu s odredbama ovoga Zakona, drugog zakona po kojima sud provodi taj postupak ili zakona kojim se uređuje javno bilježništvo.// (4) Ako u postupku pred javnim bilježnikom dođe do spora o činjenicama, javni bilježnik predmet će proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio.// (5) Ako u postupku pred javnim bilježnikom dođe do spora o pravu o kome treba odlučiti, neovisno o tome jesu li sporne bitne činjenice, javni bilježnik će, ako ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno, predmet proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio, osim ako se sve stranke i sudionici u postupku suglase da javni bilježnik sam riješi sporno pravno pitanje na temelju nespornih činjenica.// (6) Iznimno od stavka 5. ovoga članka, javni bilježnik će odlučiti o osnovanosti prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje postupak ovrhe.“.

2. Određivanje nadležnosti javnog bilježnika u izvanparničnom postupku

Prema ZIPP-u nadležnost javnih bilježnika da provode izvanparnične postupke (ili da u njima provode samo određene radnje) određuje se na dva načina.⁷

Javni bilježnici mogu biti izravno zakonom (ZIPP-om ili kojim drugim zakonom) ovlaštene provoditi neke izvanparnične postupke (čl. 49. st. 1. ZIPP-a) (ili, *arg. a maiori ad minus*, poduzimati samo neke od radnji u tim postupcima ili u vezi s njima) (**izvorna nadležnost javnih bilježnika**), kao što je to, npr., predviđeno glede njihove nadležnosti da provode postupke „dobrovoljne procjene i prodaje“ (čl. 68.-76. ZIPP-a) te postupke „osnivanja, upravljanja i likvidacije pologa“ (čl. 77.-100. ZIPP-a).

Provedbu nekih izvanparničnih postupaka (ili, *arg. a maiori ad minus*, samo poduzimanje nekih radnji u tim postupcima ili u vezi s njima), kad je to izrijekom predviđeno ZIPP-om ili kojim drugim zakonom, prvostupanjski sud dužan⁸ je povjeriti javnim bilježnicima (čl. 49. st. 2. ZIPP-a), kao što je to izrijekom propisano za postupak za sporazumno uređenje međa i za postupak za sporazumno razvrgnuće suvlasništva (čl. 52. st. 1. ZIPP-a, v. *infra ad V.*), zatim za postupak proglašenja nestale osobe za umrlu i za dokazivanje smrti (čl. 54.-67.) kao i za provedbu ostavinskog postupka (čl. 176. st. 3. ZN-a) (**povjerena nadležnost javnih bilježnika**). Riječ je o postupcima u kojima javni bilježnici nastupaju kao povjerenici suda (**komesarijalna funkcija javnih bilježnika**).

Iako to nije izrijekom predviđeno u članku 49. stavku 2. ZIPP-a, sud bi i u drugim izvanparničnim postupcima mogao odnosno bio dužan, opet samo kad bi to bilo izrijekom predviđeno ZIPP-om ili kojim drugim zakonom, povjeriti javnom bilježniku provedbu nekog postupka ili nekih radnji u tom postupku odnosno u vezi s njime. Radilo bi se o slučajevima u kojima bi posebnim zakonskim odredbama bili propisana dužnost ili samo ovlaštenje suda da javnim bilježnicima povjerava poduzimanje takvih postupaka ili radnji. U ostalim izvanparničnim postupcima javni bilježnici ne bi imali „izvornu nadležnost“, odnosno sud im ne bi

bio ovlašten povjeravati provedbu pojedinih postupaka ili poduzimanje pojedinih radnji u tim postupcima.

2.3. Vrste pravnih akata i odluka koje je javni bilježnik ovlašten sastavljati, odnosno donositi u izvanparničnom postupku

U stavku 1. članka 49. ZIPP-a inzistira se na tome da će se u izvanparničnim postupcima koji se na osnovi zakona mogu izravno pokrenuti pred javnim bilježnikom, pred njime provesti postupak „te sastaviti javnobilježnička isprava“. Pritom se očito, uz ostalo, aludira na postupak dobrovoljne procjene i prodaje (čl. 58. ZIPP-a) te postupak osnivanja, upravljanja i likvidacije pologa (čl. 82. ZIPP-a.). Neovisno o tome, u slučajevima u kojima bi to bilo izrijekom predviđeno ili kad bi se glede toga uputilo na odgovarajući postupak pred sudom, javni bilježnik i u postupcima koji bi se izravno pokretali pred njime mogao biti ovlašten ne samo sastavljati javnobilježničke zapisnike, javnobilježničke akte itd., već i donositi rješenja, na što je inače u pravilu ovlašten u postupcima provedba kojih mu se može povjeriti (čl. 50. ZIPP-a, v. *infra ad III.*). Zato bi, *de lege ferenda*, eventualno, sintagmu „te sastaviti javnobilježničku ispravu“ iz odredbe stavka 1. članka 49. ZIPP-a trebalo dopuniti tako da bi glasila „te sastaviti javnobilježničku ispravu, odnosno donijeti odluku“. Time što bi se javni bilježnici ovlastili da i u postupcima u kojima imaju ili bi mogli imati izvornu (konkurentnu) nadležnost sa sudovima donose odluke omogućilo bi se strankama da te odluke pobijaju u izvanparničnom postupku, umjesto da radi toga pokreću posebne sudske, u pravilu parnične, postupke.

2.4. Zakonske osnove za provedbu postupka

U slučajevima izvorne i u slučajevima delegirane (povjerene) nadležnosti javni bilježnik provodi izvanparnični postupak koji je izravno zakonom ovlašten provoditi ili provedba kojega ili samo poduzimanje pojedinih radnji u kojemu mu je povjeren - u skladu s odredbama ZIPP-a, drugog zakona po kojima sud provodi taj postupak ili zakona kojim se uređuje javno bilježništvo (čl. 49. st. 3. ZIPP-a). Ako bi to bilo predviđeno zakonom, javni bilježnik bi svakako mogao provoditi određeni postupak i po posebnoj proceduri koja bi bila propisana samo za javnobilježničku provedbu toga postupka, dakle neovisno o tome bi li i sud bio ovlašten provoditi taj postupak i po pravilima koje procedure. Na to da javni bilježnik provodi postupak provedba kojega mu je povjerena ipak uz posebna pravila o tome upućuju i odredbe članka 49. stavaka 4. i 5. ZIPP-a (v. *infra ad 2.5.*).

7 Zakonom o sudskom vanparničnom postupku iz 1934. (Službene novine 175 –XLV od 1.9.1934.; ZSVP, § 4.) bila je predviđena samo (ograničena) komesarijalna funkcija „javnih beležnika“ u izvanparničnom postupku – sud je mogao javnom bilježniku, ako je to bilo u interesu stranaka, naložiti da kao sudski povjerenik izvrši izvjesne sudske radnje u izvanparničnim pravnim stvarima, koje nisu zavisile od prethodne sudske odluke.

8 Treba uzeti da sud ne bi bio dužan povjeriti javnom bilježniku rješavanje neke izvanparnične stvari koje mu je inače dužan povjeriti ako bi ocijenio, na osnovi stanja spisa kojim raspolaže, da će između stranaka doći do spora o činjenicama u postupku pred javnim bilježnikom, zbog čega bi javni bilježnik bio dužan predmet vratiti sudu na daljnji postupak. Bilo bi, naime, nefunkcionalno u takvim slučajevima predmet uopće povjeravati u rad javnim bilježnicima.

2.5. Sporovi o činjenicama i sporovi o pravu

Javni bilježnik nije ovlašten provesti postupak i donijeti u njemu odluku ili sastaviti posebnu javnobilježničku ispravu u postupku u kojemu između stranaka i drugih sudionika u postupku (*arg. ex čl. 49. st. 5. ZIPP-a, v. infra*) dođe do spora o činjenicama. U takvom slučaju on je dužan predmet proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište, odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio (čl. 49. st. 4. ZIPP-a).

I u postupcima u kojima dođe samo do spora o pravu o kome treba odlučiti, dakle čak i kad nisu sporne bitne činjenice o utvrđenju kojih ovisi odluka koju treba donijeti, javni je bilježnik, ako zakonom nije drukčije određeno, u pravilu dužan predmet također proslijediti prvostupanjskom sudu na čijem je području njegovo sjedište, odnosno vratiti ga sudu koji mu ga je povjerio. Jedino ako bi se sve stranke i sudionici u postupku suglasili da javni bilježnik sam riješi sporno pravno pitanje na temelju nespornih činjenica, on bi to mogao učiniti. (Čl. 49. st. 5. ZIPP-a) U takvim bi slučajevima javni bilježnik nastupao kao svojevrsni arbitar (*notarius et arbiter*) zato što bi ovlaštenje za rješavanje takvih sporova izvodio iz sporazuma stranaka, analogno kao što arbitri svoje ovlaštenje za rješavanje određenih pravnih stvari izvode iz sporazuma stranaka (čl. 3., 6. ZA-a).⁹

Budući da je u ZIPP-u posebno ureden samo pojam stranke u izvanparničnom postupku,¹⁰ da tim pojmom nisu obuhvaćeni i treći koji imaju samo pravni interes sudjelovati u postupku, dakle i osobe čiji bi status odgovarao statusu umješaka u parničnom postupku (čl. 206. do 209. ZPP-a), da tim zakonom nije uopće definiran pojam sudionika u tom postupku (*arg. a contrario ex čl. 5. ZIPP-a*), moglo bi biti sporno tko bi se sve mogao smatrati sudionikom u kontekstu odredbe članka 49. stavka 5. ZIPP-a o čijem bi pristanku također ovisilo hoće li javni bilježnik smjeti riješiti sporno pravno pitanje na temelju nespornih činjenica. Treba uzeti da je ovdje ipak riječ o još jednom od niza redakcijskih nedostataka kojima je Zakon i inače opterećen te

9 ZA: Zakon o arbitraži, NN 88/01.

10 Čl. 5. ZIPP-a („Stranke“) glasi: (1) Stranke su: 1. predlagatelj; 2. osoba koju je predlagatelj označio kao protustranku; 3. svaka osoba na čiji bi pravni položaj mogla izravno utjecati odluka čije se donošenje predlaže ili odluka koju sud, u povodu prijedloga ili po službenoj dužnosti, može donijeti odnosno osoba na čiji bi pravni položaj mogla izravno utjecati neka druga radnja suda poduzeta u postupku; 4. svaka osoba, tijelo, organ društva ili oblik udruživanja koji se na temelju ovoga Zakona ili drugog zakona koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku mogu ili trebaju uključiti u postupak.// (2) Ne smatra se strankom osoba ili tijelo koji su po zakonu dužni dostaviti sudu određenu odluku ili drugi pravni akt ili ga na drugi način obavijestiti o postojanju razloga za pokretanje izvanparničnog postupka po službenoj dužnosti, osim ako za to ne ispunjavaju uvjete iz stavka 1. ovoga članka.// (3) Izrazi koji se koriste u ovome Zakonu, a imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod.“

da bi pojmom „sudionika“ čija je suglasnost također potrebna da bi javni bilježnik smio rješavati sporove o pravu trebalo obuhvatiti osobe ili tijela čiji bi status odgovarao onome umješaka u parničnom postupku. Da bi javni bilježnik bio ovlašten rješavati sporove o pravu na osnovi nespornih činjenica bila bi, dakle, potrebna, treba naglasiti, suglasnost svih osoba i tijela kojima se prema odredbama članka 5. ZIPP-a pridaje svojstvo stranke u izvanparničnom postupku te svih osoba i tijela kojima bi se u tom postupku priznalo svojstvo sudionika.

Suglasnost stranaka i sudionika o tome da javni bilježnik sam riješi spor o pravu iz članka 49. stavka 5. ZIPP-a ima zapravo značenje svojevrsnog sporazuma o proširenju nadležnosti javnog bilježnika. *De lege ferenda*, možda bi trebalo strankama dopustiti da u pravnim stvarima u kojima mogu slobodno raspolagati svojim pravima ovlaste javnog bilježnika ne samo da rješava sporove o pravu već i o činjenicama. Naime ako stranke svojim sporazumom mogu rješavanje sporova iz takvih stvari definitivno bez ograničenja povjeriti arbitru (3., 6. ZA-a), dakle svakoj poslovno sposobnoj osobi, nema razloga (*arg. a minori ad maius*) zbog kojih ne bi mogle ovlastiti i javnog bilježnika da te sporove rješava po pravilima o izvanparničnom postupku. Time bi se rasteretili i sudovi, osobito ako bi mogućnost pravnih lijekova protiv odluka donesenih u takvim slučajevima bila ograničena na razloge zbog kojih se može pobijati arbitražna odluka (36. ZA-a) (javni bilježnik kao arbitar *sui generis*; **notarius et arbiter**).

Iako bi se na osnovi odredbe članka 49. stavka 3. ZIPP-a glede toga mogla zauzeti različita stajališta, treba uzeti da bi i o pristanku javnog bilježnika - i u slučaju u kojemu bi glede toga postojala suglasnost stranaka - ovisilo hoće li određenu pravnu stvar riješiti rješavanjem spora o pravu. Naime, ako bi javni bilježnik u takvom slučaju nastupao kao svojevrsni arbitar, bila bi potrebna i njegova suglasnost za obavljanje te funkcije, analogno kao što je za to potrebna i suglasnost arbitra. Pored toga, s obzirom na to da bi ovdje bila riječ o jednom dodatnom poslu koji bi javni bilježnik trebao obaviti, takav bi njegov angažman trebao biti posebno i financijski vrednovan.

2.6. Određenje pojma spor o činjenicama i spor o pravu

Značenje pojmova sporovi o bitnim činjenicama i sporovi o pravu u postupcima koje vodi javni bilježnik trebalo bi odrediti na odgovarajući način kao i značenje tih pojmova u postupku koje sud vodi (čl. 27. ZIPP-a).¹¹

11 Čl. 27. ZIPP-a („Sporovi o činjenicama i pravu“) glasi: „(1) Ako u

3. Problem jednostranačkih postupaka

Nedostatak je ZIPP-a što u njemu nema odredbe koja bi rješavala slučajeve u kojima bi u postupku pred javnim bilježnikom sudjelovala samo jedna stranka (bez sudionika), u kojima ne bi između stranaka (i sudionika) moglo doći do sporova o činjenicama i o pravu, ali u kojima bi trebalo odbaciti prijedlog ili odbiti zahtjev stranke, odnosno uskratiti poduzimanje zahtijevane radnje, jer bi se moglo uzeti da je i u takvim slučajevima došlo „do spora o činjenicama i/ili pravu“, dakle do situacije u kojoj javni bilježnik nije ovlašten postupati. Radilo bi se u pravilu o slučajevima u kojima bi bilo osnove posumnjati da stranka „kreiranjem“ činjeničnog stanja i na njemu utemeljenim pravima nastoji raspolagati pravima kojima nije ovlaštena raspolagati. Bilo bi u skladu s ovlaštenjem i dužnošću koje javni bilježnik ima u dvo- i višestranačkim postupcima kad bi se zauzelo stajalište da bi i u navedenim jednostranačkim postupcima javni bilježnik u naznačenim situacijama bio dužan predmet vratiti nadležnom sudu.

Primjer za takav slučaj mogla bi biti nedopuštena dispozicija u oporuci na osnovi koje bi jedina stranka u ostavinskom postupku nastojala ostvariti „prava“ koja bi joj pripadala prema takvom raspolaganju.

4. Ovlaštenja javnog bilježnika da izriče sankcije i određuje prisilne mjere

Iako glede toga nema nikakvih rezervi u odredbama koje upućuju na odgovarajući primjenu odredaba zakona po kojima sudovi rješavaju pojedine pravne stvari u slučajevima u kojima ih rješavaju javni bilježnici (arg. iz čl. 49. st. 1.-3. ZIPP-a, v. *supra*), ipak treba uzeti da javni bilježnik ne bi bio ovlašten izricati nikakve kazne i primjenjivati prisilna sredstva prema strankama. On ne bi bio ovlašten određivati ni privremene mjere (arg. iz čl. 29. ZIPP-a)¹². On bi u takvim slučajevima predmet

postupku u kojemu sudjeluju dvije ili više stranaka dođe do spora o pravu čije rješenje ovisi o utvrđivanju spornih činjenica, sud će prekinuti izvanparnični postupak i uputiti predlagatelja na parnični postupak ili drugi postupak pred nadležnim sudom ili drugim tijelom.// (2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka sud će odrediti rok u kojemu predlagatelj ili druga stranka trebaju pokrenuti postupak na koji su upućeni. Ako predlagatelj ne pokrene postupak u određenom roku, smatrat će se da je povukao prijedlog, a ako to ne učini druga stranka, smatrat će se da nema spora o pravu radi čijeg rješavanja je upućena na parnicu ili drugi postupak, osim ako ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku nije drukčije određeno.// (3) Ako se u slučaju iz stavka 1. ovoga članka sve stranke s time suglase, sud može spor riješiti u izvanparničnom postupku utvrđivanjem spornih činjenica.// (4) Ako među strankama nema spora o bitnim činjenicama, već o pravu koje se temelji na tim činjenicama, sud će u izvanparničnom postupku odlučiti o spornom pravu.“

12 Čl. 29. ZIPP-a („Privremene mjere“) glasi: „(1) U izvanparničnim postupcima koje je ovlašten pokrenuti po službenoj dužnosti ili u postupcima u kojima nije vezan prijedlogom stranaka o predmetu postupka sud može po službenoj dužnosti odrediti privremene

trebao vratiti nadležnom prvostupanjskom sudu. Zauzimanju takvog stajališta govore bi u prilog okolnost da javni bilježnik nije ovlašten rješavati sporove o činjenicama i pravu, kakvi su sporovi re-doviti implicirani u slučajevima u kojima bi trebalo izricati sankcije te određivati prisilne i privremene mjere.

5. Određivanje ovrhe na temelju vjerodostojnih isprava

Odredba članka 49. stavka 6. ZIPP-a, prema kojoj, iznimno od stavka 5. toga članka, javni bilježnik o osnovanosti prijedloga za ovrhu odlučuje na temelju vjerodostojne isprave u skladu s odredbama zakona kojim se uređuje postupak ovrhe, ima za cilj otkloniti svaku dvojbu u pogledu ovlaštenja javnog bilježnika da odlučuje o osnovanosti prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave uz primjenu odredaba ZIPP-a – za odlučivanje o tom prijedlogu nisu mjerodavne odredbe ZIPP-a o izvanparničnom postupku, već odredbe zakona kojim se uređuje ovrha, dakle, odredbe Ovršnog zakona.¹³

III.

PRAVNI LIJEKOVI PROTIV ODLUKA JAVNIH BILJEŽNIKA

1. Općenito

Mogućnost podnošenja pravnih lijekova protiv odluka koje javni bilježnici donose u izvanparničnom postupku uređena je odredbama članka 50. ZIPP-a.¹⁴ Naime, odredbama toga članka impostirano je opće pravilo o pravu stranaka na žalbu protiv

mjere određene zakonom kojim se uređuje ovrha i osiguranje. U ostalim postupcima sud može takve mjere odrediti samo u povodu prijedloga stranke, a po službenoj dužnosti samo kad je to izričito određeno ovim Zakonom ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku.// (2) Sud može rješenje o određivanju privremene mjere ukinuti ili izmijeniti po službenoj dužnosti ili u povodu prijedloga stranke ako ocijeni da su prestali razlozi zbog kojih je doneseno.// (3) Protiv rješenja o određivanju privremene mjere dopuštena je posebna žalba po pravilima o žalbi u izvanparničnom postupku.

13 NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22, 06/24.

14 Članak 50. ZIPP-a („Pravni lijekovi protiv odluka javnih bilježnika“) glasi: (1) Ako što drugo nije izričito određeno, u postupku koji je povjeren javnom bilježniku, javni bilježnik će žalbu koja je podnesena protiv njegovog rješenja dostaviti zajedno sa spisom prvostupanjskom sudu koji mu je povjerio provedbu postupka.// (2) Sud iz stavka 1. ovoga članka ima ovlast koju bi imao u povodu žalbe protiv vlastite odluke. Ako ne uvaži žalbu i ne preinači ili ukine pobijano rješenje, predmet će prosljediti sudu koji bi bio nadležan odlučivati o žalbi protiv prvostupanjskih rješenja koje bi sam donio.// (3) Ako prvostupanjski sud ukine rješenje javnog bilježnika, može predmet sam riješiti ili ga može vratiti javnom bilježniku radi ponovnog odlučivanja, dok će drugostupanjski sud kad ukine pobijano rješenje, odlučiti o tome hoće li predmet vratiti javnom bilježniku ili prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.“

rješenja javnog bilježnika u postupcima koji su mu povjereni i postupanje javnog bilježnika u povodu te žalbe (st. 1.), uređene su ovlasti i postupanje prvostupanjskog suda u povodu takve žalbe (st. 2.) te normirane ovlasti drugostupanjskog suda u povodu žalbe protiv rješenja javnog bilježnika koju mu je prosljedio prvostupanjski sud (st. 3.). Tim odredbama nije riješeno pitanje pravnih sredstava protiv isprava koje javni bilježnik može sastaviti u tim postupcima, odnosno protiv drugih pravnih radnji koje u njima može poduzeti. Tim odredbama nije riješeno ni pitanje pravnih lijekova protiv rješenja koja javni bilježnik može donijeti u postupcima koji mu nisu povjereni, dakle u kojima ima tzv. izvornu nadležnost, niti je njima riješeno pitanje mogućih drugih pravnih sredstava protiv isprava koje javni bilježnik može sastaviti odnosno drugih radnji koje može poduzeti u tim postupcima.

2. Žalba protiv rješenja i druga pravna sredstva protiv drugih pravnih akata javnog bilježnika u postupcima koji su mu povjereni na rješavanje te u postupcima koji mu nisu povjereni na rješavanje

Prema odredbi st. 1. čl. 50. ZIPP-a, osim ako što drugo nije izričito (posebnim zakonskim propisom) određeno, stranke imaju pravo na žalbu protiv rješenja koje javni bilježnik donese u postupku koji mu je povjeren. Iz navedene je odredbe, ako se ona poveže s odredbom čl. 49. st. 3. ZIPP-a te drugim odredbama ZIPP-a koje uređuju postupak pred prvostupanjskim sudom, *arg. a maiori ad minus, a cohaerentia, a completudine*, moguće izvesti:

- da je javni bilježnik u povjerenim mu postupcima u pravilu ovlašten odlučivati rješenjem uz odgovarajuću primjenu odredaba prema kojima bi takvo rješenje donio sud da je sam postupao u toj pravnoj stvari, dakle uz odgovarajuću primjenu odredaba čl. 30. i 31. ZIPP-a, i to stoga što osoba kojoj je neko tijelo povjerilo provedbu nekog postupka, zato da bi mogla provesti taj postupak, treba u načelu imati ona ovlaštenja koja bi imalo to tijelo kad bi ga samo provelo, svakako, osim ako posebnim pravilom ne bi bilo drukčije određeno;
- da stranke imaju pravo na žalbu protiv tog rješenja uz odgovarajuću primjenu odredaba ZIPP-a o njihovu pravu na žalbu protiv odluka koje bi sud donio da je sam postupao u pravnoj stvari koju je povjerio bilježniku, zapravo prema odredbama čl. 35. do 38. ZIPP-a;
- da je javni bilježnik dužan žalbu koja je podnesena protiv njegova rješenja dostaviti zajedno sa spisom prvostupanjskom sudu koji mu je povjerio provedbu postupka;
- da su protiv isprava koje u postupcima o

kojima je riječ sastavi javni bilježnik (umjesto rješenja) odnosno drugih radnji koje u njima poduzme i, eventualno, ih zapisnički konstatira, dopuštena pravna sredstva koja su za to predviđena posebnim propisima ili općim pravilima o odgovarajućim pravnim aktima javnih bilježnika, uključujući i odredbe zakona kojima se uređuje javno bilježništvo. Bit će redovito riječ o tužbama u povodu kojih bi se u parničnom postupku dovodila u pitanje pravna valjanost tih isprava - u pravilu sporazuma ili jednostranih izjava volje.

Kad je riječ o postupcima koji nisu povjereni javnom bilježniku, dakle o postupcima koji su u „izvornoj nadležnosti“ javnih bilježnika, za pravna sredstva protiv rješenja koja javni bilježnik u njima može donijeti (ako bi ih uopće bio ovlašten donositi - v. *supra ad II.2.3.*), isprave koje u njima može sastaviti ili druge pravne radnje koje u njima može poduzeti bili bi mjerodavni ili posebni propisi ili, ako takvih propisa ne bi bilo, opća pravila o pravnim sredstvima kojima se mogu pobijati odluke, javne isprave odnosno druge pravne radnje koje je javni bilježnik ovlašten donositi, sastavljati ili poduzimati, uključujući i norme zakona kojima se uređuje javno bilježništvo (arg. iz čl. 49. st. 3. ZIPP-a, v. *supra ad II.2.4.*). Ipak, treba uzeti da bi za rješenja koja bi u ovim postupcima bio ovlašten donositi javni bilježnik, ako bi ih na temelju propisa koji bi uređivali posebne izvanparnične postupke bio ovlašten donositi, i pravna sredstva protiv tih rješenja kao i za postupak koji bi se u povodu njih provodio, ako glede toga ne bi bilo posebnih pravila, uključujući i odredbe zakona kojima se uređuje javno bilježništvo, bile, *arg. a cohaerentia, a completudine, per analogiam*, mjerodavne na odgovarajući način odredbe o rješenjima koja javni bilježnik donosi u postupcima koji su mu povjereni (čl. 30. i 31. ZIPP-a) te o žalbi protiv tih rješenja (čl. 35.-38. ZIPP-a).

Na rješenja koja javni bilježnik donosi u postupcima koji su mu povjereni primjenjuju se, ako posebnim pravilima nije što drugo bilo određeno, na odgovarajući način pravila o pravomoćnosti i ovršnosti sudskih rješenja u izvanparničnom postupku (čl. 33. i čl. 49. st. 3. ZIPP-a). Odgovarajuće bi trebalo vrijediti i za rješenja koja bi javni bilježnik donosio u postupcima u kojima ima izvornu nadležnost.

3. Ovlasti prvostupanjskog suda u povodu žalbe protiv rješenja javnog bilježnika

U postupcima rješavanje kojih je prvostupanjski sud povjerio javnom bilježniku, javni bilježnik je dužan žalbu zajedno sa spisom dostaviti tom sudu, koji je prema odredbama čl. 50. st. 2. i 3. ZIPP-a:

- ovlašten (i dužan) u povodu žalbe protiv rješenja javnog bilježnika postupiti na način na koji je ovlašten postupiti u povodu žalbe protiv vlastite odluke, što znači da je ovlašten sam uvažiti žalbu u slučajevima navedenim u odredbi čl. 39. st. 1. ZIPP-a,¹⁵ uz ograničenje iz odredbe st. 2. toga članka, te preinačiti ili ukinuti to rješenje donoseći pritom i odluke koje su propisane u čl. 39. st. 1. ZIPP-a;

- ovlašten u slučajevima koji nisu slučajevi iz čl. 39. st. 1. i 2. ZIPP-a preinačiti ili ukinuti pobijano rješenje u povodu žalbe samo ako se time ne bi povrijedila prava drugih koja su na njemu utemeljena (čl. 39. st. 3. ZIPP-a);

- dužan, ako ne preinači ili ukine pobijano rješenje u povodu žalbe, predmet prosljediti sudu koji bi bio nadležan odlučivati o žalbi protiv prvostupanijskih rješenja koja bi sam donio, dakle postupiti prema odredbama članka 40. ZIPP-a;

- dužan, ako bi sadržaj žalbe ili odgovora na žalbu dao osnovan povod za neku radnju prvostupanijskog suda ili, treba uzeti, javnog bilježnika, poduzeti tu radnju ili zatražiti od javnog bilježnika da je poduzme, odnosno da bio dužan, ako bi bio učinjen propust u dostavi ili ako bi bile počinjene druge bitne povrede postupka, prethodno provesti potrebne izvide – sam ili preko javnog bilježnika. Pritom bi se, treba uzeti, potrebna objašnjena davala, očitovanja stranaka pribavljala i izvidi provodili uz odgovarajuću primjenu odredaba ZPP-a o tome (*arg. ex* čl. 360. ZPP-a te čl. 2. i čl. 40. st. 2. ZIPP-a),¹⁶

- može, ako ukine rješenje javnog bilježnika, predmet sam riješiti ili ga vratiti javnog biljež-

niku radi ponovnog odlučivanja (čl. 50. st. 3. ZIPP-a), što bi eventualno uključivalo i prethodnu provedbu odgovarajućeg postupka pred prvostupanijskim sudom ili javnim bilježnikom.

U odredbama koje uređuju postupanje javnih bilježnika u povodu žalbe u izvanparničnom postupku čiju mu je provedbu povjerio prvostupanijski sud nije posebno riješeno pitanje dostave žalbe na odgovor, naime pitanje treba li tu radnju obaviti javni bilježnik ili je treba obaviti prvostupanijski sud kome bi predmet u povodu žalbe bio dostavljen. Doslovno bi iz odredaba čl. 50. st. 1. i 2. ZIPP-a bilo moguće izvesti da bi javni bilježnik kad dobije žalbu, zato „što drugo nije izričito određeno“, bio dužan žalbu sa spisom izravno dostaviti prvostupanijskom sudu, da žalbu, dakle, ne bi prethodno bio dužan dostaviti drugim strankama na odgovor u onim slučajevima u kojima je to dužan učiniti prvostupanijski sud (čl. 37. st. 1. ZIPP-a), a da bi tek prvostupanijski sud, koji ima, prema odredbi st. 2. čl. 50. ZIPP-a „ovlast koju bi imao u povodu žalbe protiv vlastite odluke“, što bi uključivalo i dužnosti koje bi taj sud imao u povodu takve žalbe, žalbu dostavljao drugim strankama na odgovor.

U ZIPP-u nije posebno riješeno ni postupanje u povodu žalbe protiv rješenja koje bi javni bilježnik, ako bi uopće na to bio ovlašten,¹⁷ mogao donijeti u postupcima čiju mu provedbu prvostupanijski sud ne bi povjerio, u postupcima u kojima bi imao „izvornu“ nadležnost. Ako bi posebnim propisom bilo normirano postupanje o kojemu je riječ, tada bi trebalo postupiti u skladu s tim propisom. Ako, međutim, takvog propisa ne bi bilo, bilo bi moguće postupiti na više načina, koji bi zapravo bili sudskopravna kreacija koja bi svoje utemeljenje mogla naći u relativno slobodnoj analognoj primjeni odredaba o postupanju u povodu žalbe protiv rješenja javnih bilježnika u postupcima čija im je provedba povjerena, i/ili u „općim načelima“ uređenja postupka u povodu žalbe u izvanparničnom postupku. Jedno bi od takvih rješenja moglo biti da bi u slučajevima u kojima bi bila predviđena paralelna („konkurentna“) nadležnost javnog bilježnika i suda, javni bilježnik bio dužan dostaviti žalbu sa spisom prvostupanijskom sudu koji bi za predmet mogao biti nadležan da stranke nisu postupak pokrenule

15 Čl. 39. ZIPP-a („Odluka prvostupanijskog suda o žalbi“) glasi: „(1) Ako je protiv prvostupanijskog rješenja podnesena žalba, prvostupanijski sud može sam uvažiti žalbu ako se žalbom pobija: 1. rješenje o upravljanju postupkom protiv kojega je dopuštena posebna žalba; 2. rješenje o odbacivanju pravnog lijeka; 3. rješenje kojim je odlučeno o glavnoj stvari, ako iz stanja spisa proizlazi da se rješenje mora ukinuti i odbaciti prijedlog kojim je postupak pokrenut, a na kojemu se to rješenje temelji, ili da se rješenje mora u cijelosti preinačiti prihvaćanjem zahtjeva istaknutog u žalbi.“ (2) Rješenje iz stavka 1. točke 3. ovoga članka sud može tijekom postupka o nekoj pravnoj stvari donijeti samo jednom.“ (3) U ostalim slučajevima prvostupanijski sud može u povodu žalbe preinačiti ili ukinuti pobijano rješenje u povodu žalbe preinačiti ili ukinuti pobijano rješenje samo ako se time ne bi povrijedila prava drugih koja su na njemu utemeljena.“

16 Čl. 40. ZIPP-a („Dostava spisa žalbenom sudu“) glasi: „(1) Prvostupanijski sud će žalbu, nakon primitka odgovora na žalbu ili isteka roka za odgovor na žalbu, zajedno sa spisom prosljediti žalbenom sudu, osim ako je sam ne uvaži.“ (2) Ako sadržaj žalbe ili odgovora na žalbu daje osnovan povod za neku radnju prvostupanijskog suda, sud će je prethodno poduzeti. Ako je učinjen propust u dostavi ili su počinjene druge bitne povrede postupka, sud će prethodno provesti potrebne izvide.“ (3) Ako prvostupanijski sud pobijanim rješenjem nije u cijelosti riješio stvar i ako se postupak o pitanjima koja nisu riješena treba nastaviti pred prvostupanijskim sudom tijekom žalbenog postupka, žalbenom će se sudu dostaviti prijepis spisa.“

17 Prema odredbi čl. 49. st. 1. ZIPP-a, kad je to izričito određeno ZIPP-om ili drugim zakonom koji sadrži odredbe o izvanparničnom postupku, pred javnim bilježnikom će se pokrenuti i provesti izvanparnični postupak te sastaviti javnobilježnička isprava. Iz ove bi odredbe, koja se, prema jednoj od interpretativnih mogućnosti, ne bi odnosila na slučajeve na koje se odnosi odredba čl. 49. st. 2. ZIPP-a, koja se tiče izvanparničnih postupaka čiju je provedbu sud povjerio javnom bilježniku, bilo moguće izvesti da u postupcima čija mu provedba ne bi bila povjerena, provedba kojih bi bila u njegovoj „izvornoj“ (eventualno konkurentnoj) nadležnosti, javni bilježnik ne bi mogao donijeti rješenje, već samo sastaviti javnobilježničku ispravu, svakako osim ako posebnim propisom ne bi izričito na to bio ovlašten. V. i supra ad II.2.3.

pred javnim bilježnikom, koji bi sud u tom slučaju imao one ovlasti koje bi imao sud koji bi provedbu tog postupka povjerio javnom bilježniku. Ako bi se radilo o slučaju u kojemu takve konkurentne nadležnosti ne bi bilo, javni bilježnik žalbu sa spisom bio dužan dostaviti prvostupanjskom sudu na čijem bi se području nalazio njegov ured, koji bi, prema jednoj podsoluciji, mogao postupiti kao da je sam povjerio provedbu postupka javnom bilježniku,¹⁸ dok bi prema drugoj žalbu sa spisom samo prosljedio drugostupanjskom sudu. Bila bi moguća i solucija prema kojoj bi javni bilježnik predmet izravno zajedno sa spisom dostavljao žalbenom sudu, koji bi s javnim bilježnikom nakon toga izravno komunicirao analogno kao da je riječ o prvostupanjskom sudu. Itd. Čini se da bi situaciji o kojoj je riječ bila, *per analogiam*, najprimjerenija prva podsolucija. *De lege ferenda*, svakako bi trebalo izrijekom urediti i navedene situacije kako bi se i u njima unijela potrebna razina pravne sigurnosti.

4. Ovlaсти drugostupanjskog suda u povodu žalbe protiv rješenja javnog bilježnika

Drugostupanjski sud je u povodu žalbe protiv rješenja javnog bilježnika koju prvostupanjski sud ne bi sam uvažio i preinačio ili ukinuo to rješenje (čl. 50. st. 2. ZIPP-a, v. *supra ad 3.*), iako to nije u odredbi stavka 3. članka 50. ZIPP-a izrijekom predviđeno, ovlašten donijeti sve one odluke koje je i inače ovlašten donijeti kad odlučuje o žalbi protiv rješenja prvostupanjskog suda (čl. 44. ZIPP-a). Ipak, ako ukinu pobijano rješenje, ovlašten je odlučiti o tome hoće li predmet vratiti javnom bilježniku ili prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje (čl. 50. st. 3. ZIPP-a). To znači da bi prvostupanjski sud, ako bi drugostupanjski sud njemu vratio predmet na ponovno odlučivanje, bio dužan sam provesti postupak – on ga ne bi smio dalje prosljediti javnom bilježniku.¹⁹ Prvostupanjski bi sud tek mogao tražiti od javnog bilježnika odgovarajuće obavijesti i sl. u vezi s dijelom prethodnog postupka koji je on proveo. Ako bi žalbeni sud odlučio da se predmet vrati javnom bilježniku, predmet bi se javnom bilježniku vraćao preko prvostupanjskog suda, s time da bi javni bilježnik u povodu vraćenog predmeta bio dužan provesti postupak jednako kao i kad mu ga radi rješavanja povjeri prvostupanjski sud – uzimajući u obzir možebitne naputke drugostupanjskog suda.

18 U ovom bi slučaju dolazilo do posrednog kreiranja nadležnosti tog prvostupanjskog suda za rješavanje predmeta za rješavanje kojega inače ne bi bio nadležan.

19 Ipak u slučaju u kojemu bi drugostupanjski sud predmet vratio prvostupanjskom sudu zbog razloga koji bi se ticali dionice postupka pred tim sudom, ali i dionice postupka pred javnim bilježnikom, ako bi se time stvar vraćala u stanje u kojemu je bila prije nego što je predmet povjeren javnom bilježniku, ne bi bilo razloga zbog kojih sud ne bi opet mogao (bio dužan) predmet povjeriti javnom bilježniku.

5. Revizija i prijedlog za preinaku ili ukidanje rješenja u kojima je sudjelovao javni bilježnik

U postupcima čija bi provedba bila povjerena javnom bilježniku revizija bi bila dopuštena uz iste uvjete kao i u postupcima u kojima bi isključivo postupali samo sudovi – ona bi bila pravni lijek protiv rješenja drugostupanjskog suda (čl. 45. ZIPP-a).²⁰

Kad je riječ o prijedlogu za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja koje je doneseno u postupku čija je provedba bila povjerena javnom bilježniku, taj bi se prijedlog uvijek podnosio prvostupanjskom sudu čak i ako bi pravomoćno rješenje protiv kojega bi se podnosio bilo rješenje javnog bilježnika zato što žalba protiv tog rješenja ne bi bila podnesena.²¹ Pritom bi prvostupanjski sud u povodu prijedloga o kojemu je riječ imao ovlasti koje bi imao u slučaju u kojemu bi u povodu tog pravnog lijeka odlučivao i u povodu vlastitog rješenja (čl. 46. i 47. ZIPP-a).

Protiv rješenja koje bi bilo doneseno, ako bi se uopće moglo donijeti, u postupcima čija provedba ne bi bila povjerena javnom bilježniku, dakle u postupcima u kojima bi postojala „izvorna (eventualno konkurentna) nadležnost javnih bilježnika, prijedlog bi se podnosio prvostupanjskom sudu kojemu bi se podnosila žalba protiv rješenja javnog bilježnika (v. *supra ad 3.*), odnosno prvostupanjskom sudu na području kojega bi bilo sjedište javnog bilježnika.

6. Dopunsko rješenje i rješenje o ispravku rješenja javnog bilježnika

Prema odredbi čl. 51. ZIPP-a u postupku koji je povjeren javnom bilježniku (v. *supra ad II.* i *infra ad IV.*), javni bilježnik je ovlašten donijeti dopunsko rješenje i rješenje o ispravku rješenja koje je donio. Javni bilježnik će incidentalni postupak za donošenje dopunskog rješenja, odnosno za donošenje ispravka svog rješenja provoditi uz odgovarajuću primjenu pravila o donošenju dopunskog rješenja, odnosno o ispravku rješenja u izvanparničnim postupcima koje provodi sud (čl. 40. st. 3. ZIPP-a), zapravo uz odgovarajuću primjenu odredaba ZPP-a o dopunskom rješenju (čl. 339. do 341. i čl. 347. ZPP-a, *arg. ex* čl. 2. ZIPP-a) i o ispravljanju rješenja (čl. 342. i 347. ZPP-a, *arg. ex* čl. 2. ZIPP-a).

20 Čl. 45. ZIPP-a („Dopuštenost revizije“) glasi: „Protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak završen revizija je dopuštena prema odredbama zakona kojim se uređuje parnični postupak.“

21 U ZIPP-u nije izrijekom predviđena mogućnost preinake ili ukidanje pravomoćnog rješenja javnog bilježnika u povodu prijedloga ovlaštene stranke. Ipak, budući da se pravomoćno rješenje javnog bilježnika doneseno u izvanparničnom postupku tretira kao pravomoćno rješenje suda, i to bi pravno sredstvo bilo dopušteno protiv takvog rješenja – uz odgovarajuću primjenu odredaba ZIPP-a tom sredstvu protiv pravomoćnih rješenja suda (čl. 46. i 47. ZIPP-a).

lako to nije izrijekom predviđeno, treba uzeti da bi odredba čl. 51. ZIPP-a o donošenju dopunskog rješenja i rješenja o ispravku rješenja bila na odgovarajući način mjerodavna i u slučajevima u kojima bi javni bilježnik donio rješenje i u pravnim stvarima iz njegove „izvorne“ nadležnosti, dakle i u pravnim stvarima koje mu ne bi bile povjerene na rješavanje odlukom suda – svakako, ako posebnim propisom koji bi uređivao odnosni postupak ne bi bilo što drugo određeno.

7. Zaključna opaska o uređenju pravnih lijekova protiv odluka javnog bilježnika

U vezi s navedenim uređenjem pravnih lijekova protiv odluka javnog bilježnika valjalo bi iznova primijetiti da njime nisu obuhvaćeni slučajevi u kojima postoji „izvorna“ nadležnost javnih bilježnika za rješavanje određenih izvanparničnih stvari (v. *supra ad II.1.*). Naime, izvorna se nadležnost javnih bilježnika u izvanparničnom postupku ne bi morala sastojati samo u sastavljanju isprava (49. i 52. ZIPP-a), već i u donošenju odluka – to bi ovisilo o tome hoće li to biti propisano u posebnom zakonu, zbog čega bi općim odredbama ZIPP-a trebalo obuhvatiti i tu situaciju. *De lege ferenda*, valjalo bi razmotriti mogućnost i potrebu da se posebno uredi i pobijanje isprava koje bi sastavljali javni bilježnici ili barem nekih od tih isprava, odnosno bi li trebalo javne bilježnike ovlastiti da donose rješenja u onim postupcima u kojima postoji njihova konkurentna nadležnost, a u kojima sudovi donose takve odluke.

Ako bi se *de lege ferenda* prihvatilo rješenje po kojemu bi se „izvorna nadležnost“ javnog bilježnika u dostupnim izvanparničnim stvarima mogla utemeljiti i sporazumom stranaka („javni bilježnika kao arbitar“), trebalo bi pritom riješiti i pitanje pravnih lijekova protiv njegovih odluka koje bi donosio u takvim slučajevima.

IV.

POVJERAVANJE U RAD JAVNOM BILJEŽNIKU PREDMETA U POSTUPCIMA KOJI SE POKREĆU PRIJEDLOM ZA SPORAZUMNO UREĐENJE MEĐE I PRIJEDLOM ZA SPORAZUMNO RAZVRGNUĆE SUVLASNIŠTVA

Odredbom st. 1. čl. 52. ZIPP-a²² utvrđena je duž-

22 Čl. 52. ZIPP-a („Povjeravanje predmeta u rad javnom bilježniku“) glasi: „(1) Sud će provedbu postupka povjeriti javnom bilježniku čije sjedište se nalazi na području nadležnog suda ako su stranke podnijele: 1. prijedlog za sporazumno uređenje međe; 2. prijedlog za sporazumno razvrgnuće suvlasništva.“ (2) Ministar nadležan za poslove pravosuđa propisat će pravilnicima način dodjele predmeta u rad javnom bilježniku i visinu nagrade i naknade troškova javnog bilježnika kao povjerenika suda za poslove povjerene ovim Zakonom.“

nost suda da provedbu dviju vrsta izvanparničnih postupaka povjerava javnim bilježnicima – postupcima koji inače nisu uređeni ZIPP-om. Riječ je o postupcima koji se pokreću prijedlogom za sporazumno uređenje međe i o postupcima koji se pokreću prijedlogom za sporazumno razvrgnuće suvlasništva.

Budući da su ZVDSP-om²³ utvrđene u osnovi samo materijalnopravne pretpostavke za donošenje odluka u povodu prijedloga kojima se pokreću navedeni postupci,²⁴ ali i da se u tim odredbama implicitno upućivalo na primjenu pravnih pravila ZSVP-a iz 1934.^{25 26} o tim postupcima kao na jedina pravila koja su do donošenja ZIPP-a uređivala poseban izvanparnični postupak za uređenje međa i za razvrgnuće suvlasništva, pravila čija je primjena prestala stupanjem na snagu ZIPP-a (čl. 122. ZIPP-a), postavlja se pitanje na temelju kojih će se pravila provoditi navedeni izvanparnični postupci nakon stupanja na snagu ZIPP-a. Naime, nepostojanje posebnih pravila koja uređuju ta dva postupka, osim onih koje sadrži ZVDSP – za razvrgnuće suvlasništva u čl. 48. do 56., a za uređenje međa u čl. 103. – pravila koja su zapravo materijalnopravnog karaktera, nužno upućuje na odgovarajuću primjenu općih odredaba ZIPP-a. S obzirom na to da opća pravila ZIPP-a ne mogu poslužiti kao dostatna osnova za uređenje posebnih postupaka uređenja međa i razvrgnuća suvlasništva, treba uzeti da će se, *per necessitatem*, u nedostatku odgovarajućih posebnih odredaba u ZIPP-u o tome ti

23 ZVDSP: Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17.

24 Prema odredbi st. 1. čl. 103. („Međa“) ZVDSP-a, ako su međašni znakovi između dvije nekretnine zbog bilo kakvih okolnosti toliko oštećeni da bi se moglo dogoditi da se međe neće moći raspoznati, ili ako se međe više ne raspoznaju, ili su sporne, onda svaki od susjeda ima pravo zahtijevati da sud u izvanparničnom postupku (postupku uređenja međa) obnovi ili ispravi među.

Prema odredbama pak čl. 48. ZVDSP-a, pravo na razvrgnuće ostvarivat će suvlasnik u sporazumu sa svim suvlasnicima s kojima razvrgava suvlasništvo (dobrovoljno razvrgnuće), ili putem suda (sudsko razvrgnuće), ako nije što drugo određeno (st. 2.), s time da se sudsko razvrgnuće provodi u izvanparničnom postupku, ako zakon ne određuje drukčije (st. 3.). Ako se suvlasnici ne mogu sporazumjeti o bilo kojem pitanju razvrgnuća, svaki može zahtijevati da o tome odluči sud (čl. 49. st. 4. ZVDSP-a). 9

Polazeći od navedenih odredaba članaka 48. i 49. ZVDSP-a, pojam „prijedlog za sporazumno razvrgnuće“ iz čl. 52. st. 1. al. 2. ZIPP-a trebalo bi shvatiti u smislu prijedloga kojim su stranke, koje se same nisu glede toga mogle dogovoriti, sporazumno prepustile sudu da odluči o načinu razvrgnuća njihovog suvlasništva. Ako takvog sporazuma ne bi bilo, sud ne bi bio ovlašten provedbu postupaka povjeriti javnom bilježniku.

25 Mjerodavnost odredaba toga zakona kao pravnih pravila prestala je stupanjem na snagu ZIPP-a (čl. 122. ZIPP-a).

26 Postupak uređenja (obnavljanja ili ispravljanja) međa je u ZSVP-u bio uređen §§ 275.-283., ali i odredbama §§ 24. i 25. Uvodnog Zakona za Zakon o sudskom izvanparničnom postupku od 26.7.1934. (Službene novine Kraljevine Jugoslavije br. 45/34178 – XLVII. Od 4.8.1934). Izvanparnični postupak radi uređenja odnosa među suvlasnicima bio je uređen § 266. ZSVP-a iz 1934. dok je izvanparnični postupak radi raskidanja (razvrgnuća) zajednice bio je uređen §§ 267. do 274. ZSVP-a iz 1934.

postupci i dalje provoditi uz odgovarajuću primjenu posebnih pravnih pravila ZSVP-a o tim postupcima u mjeri u kojoj ne bi bila u protivnosti s općim pravilima ZIPP-a.

Treba uzeti da je odredbom stavka 2. članka 52. ZIPP-a, iako se *per nefas* nalazi u članku u kojemu se u njegovu stavku 1. normira dužnost suda da povjerava javnim bilježnicima provedbu dvaju posebnih izvanparničnih postupaka, statuirano ovlaštenje ministra nadležnog za poslove pravosuđa da općenito pravilnicima uređuje način dodjele predmeta u rad javnim bilježnicima i visinu nagrade i naknade troškova javnih bilježnika kao povjerenika suda za poslove koji su im povjereni ZIPP-om i drugim zakonima. Na to upućuje i sadržaj same te odredbe koja općenito normira to ovlaštenje nadležnog ministra – neovisno o dva posebna izvanparnična postupka navedena u stavku 1. toga članka.

V.

PRISTOJBE

Odredbama čl. 53. ZIPP-a uređeno je plaćanje sudskih i javnobilježničkih pristojbi u izvanparničnim postupcima koje vode javni bilježnici (st. 1. i 2.) te plaćanje sudskih pristojbi u postupcima pred sudovima koji se pokrenu u povodu postupaka koje vode javni bilježnici (st. 3.).

U izvanparničnim postupcima koje provode javni bilježnici ne plaćaju se sudske pristojbe (čl. 53. st. 1. ZIPP-a), treba uzeti zato što se, već prema njihovoj definiciji, te pristojbe trebaju plaćati u postupcima koji se provode pred sudovima, a ne i u postupcima koji se pred njima ne provode.

U izvanparničnim postupcima koje vode javni bilježnici ne plaćaju se ni javnobilježničke pristojbe (čl. 53. st. 2. ZIPP-a), treba uzeti stoga da bi se smanjili opći troškovi stranaka u tim postupcima, ali i zato što se u okviru bruto nagrade koju javni bilježnici naplaćuju u tim postupcima naplaćuje porez na dodanu vrijednost i niz drugih javnih davanja.

U postupcima pred sudovima koji se pokrenu u povodu postupaka iz čl. 53. ZIPP-a stranke plaćaju sudske pristojbe prema propisima kojima se uređuje plaćanje tih pristojbi (čl. 53. st. 3. ZIPP-a). U te postupke spadaju svakako postupci koji se pred sudovima pokreću u povodu pravnih lijekova protiv odluka koje javni bilježnici donose u postupcima koje provode (čl. 50. ZIPP-a, v. *supra ad II.*) te postupci koji se provode pred sudovima u slučajevima u kojima je u postupcima pred javnim bilježnicima došlo između stranaka do spora o činjenicama i/ili pravu (čl. 49. st. 4. i 5. ZIPP-a, v. *supra ad II.2.5.*).

Plaćanje sudskih pristojbi u postupcima iz st. 3. čl. 53. ZIPP-a uređeno je Zakonom o sudskim pri-

stojbama²⁷ i provedbenim propisima uz taj zakon.

VI.

ZAVRŠNE NAPOMENE

ZIPP-om je opći status javnih bilježnika u izvanparničnom postupku uređen tek parcijalno, praktično s aspekta postupaka čija se provedba javnim bilježnicima povjerava odlukom suda. Kad je riječ o postupcima u kojima postoji izvorna (konkurentna) nadležnost sudova i javnih bilježnika,²⁸ izabrana varijanta uređenja postupaka pred javnim bilježnicima, u kojima oni ne donose posebne odluke, već samo sastavljaju isprave, otvorit će u praksi čitav niz ozbiljnih provedbenih problema, uz ostalo pitanje mogućnosti i načina kontrole načina na koji će javni bilježnici provoditi odnosne postupke, posebno mogućnosti da nezadovoljna stranaka pokrene odgovarajući postupak pred sudom nakon što joj je javni bilježnik svojom ispravom uskratio pravo na pravnu zaštitu koju je tražila. Itd. *De lege ferenda* bit će potrebno preispitati način na koji su uređeni ti postupci, osobito mogućnost funkcionalne kontrole njihove provedbe od strane sudova, čime bi se dopunski zaštitila i prava stranaka u njima. *De lege ferenda* trebalo bi okolnost da je Republika Hrvatska konačno donijela svoj Zakon o izvanparničnom postupku iskoristiti i za to da se iznova, radi eventualnog usklađivanja s tim zakonom postojećih posebnih zakonskih uređenja pojedinih izvanparničnih postupaka, preispitaju ta uređenja, ali da se preispita i mogućnost da se neki od izvanparničnih postupaka, npr. sudski izvanparnični postupak osiguranja dokaza (čl. 272. do 276. ZPP-a) i izvanparnični postupak za zaključenje sudske nagodbe (čl. 321. do 324. ZPP-a), prilagode primjeni i od strane javnih bilježnika. Pritom bi, npr., kad je riječ o javnobilježničkoj nagodbi javni bilježnik mogao biti ovlašten da taj postupak provede s ovlastima arbitra, čime bi se takvoj nagodbi moglo pridati i značenje specifične sudske nagodbe. Donošenje ZIPP-a trebalo bi iskoristiti kao povod i da se preispita mogućnost povjeravanja javnim bilježnicima, npr. po uzoru na Sloveniju i Grčku, rješavanje određenih nespornih, u biti dispozitivnih, obiteljskih i statusnih pravih stvari, poput, npr., provedbe postupaka za sporazumni razvod braka,²⁹ itd. Trebalo bi preispitati i mogućnost da se, na temelju prethodne

²⁷ NN 118/18, 51/23.

²⁸ Radi se, kao što to već *supra ad I.* rečeno, o postupcima dobrovoljne procjene i prodaje (čl. 68. do 76. ZIPP-a) i postupaka koji se tiču sudske i javnobilježničke nagodbe (čl. 77. do 100. ZIPP-a).

²⁹ Samo povjeravanjem javnim bilježnicima provedbe postupaka za sporazumne razvode brakova te s tim postupcima povezanog uređenja imovinskopravnih odnosa između (bivših) bračnih drugova moglo bi se „osloboditi“ između petnaest i dvadeset suda za obavljanje drugih poslova iz njihove nadležnosti.

suglasnosti stranaka dane, npr., u osnovnom ugovoru, javni bilježnici ovlaste da vrše odgovarajuća imenovanja, određuju rokove i poduzimaju druge radnje – analogno kao što su to ovlašteni, doduše i bez prethodne suglasnosti stranaka o tome, obaviti sudovi (čl. 117. i 118. ZIPP-a). Trebalo bi predvidjeti i mogućnost da stranke svojim naknadnim sporazumom na to ovlaste javnog bilježnika. Itd.

Naznačenim proširenjem (konkurentne) nadležnosti javnih bilježnika na području izvanparnične jurisdikcije bitno bi se pridonijelo općoj funkcionalnosti, ekspeditivnosti i ekonomičnosti rješavanja određenih pravnih stvari. Time bi se dodatno „rasteretili“ sudovi koji bi se mogli „posvetiti“ rješavanju drugih predmeta iz njihove nadležnosti, čime bi se pridonijelo i smanjivanju zaostataka u radu sudova.

SAŽETAK / SUMMARY

U radu se nastoji obraditi opći status javnih bilježnika u izvanparničnom postupku prema Zakonu o izvanparničnom postupku iz 2023., i to opće uređenje specifičnih ovlaštenja javnih bilježnika u izvanparničnom postupku, pravni lijekovi protiv odluka javnih bilježnika, ovlaštenja javnih bilježnika da donose dopunska rješenja i rješenja o ispravicima, povjeravanje predmeta u rad javnom bilježniku u postupcima koji se pokreću prijedlogom za sporazumno uređenje mede i prijedlogom za sporazumno razvrgnuće suvlasništva te plaćanje sudskih i javnobilježničkih pristojbi u vezi s postupcima koje provode javni bilježnici. Pritom se posebno naglašava postojanje dvojakog načina određivanja nadležnosti javnih bilježnika u pojedinim izvanparničnim postupcima – povjeravanjem od strane suda pojedinih predmeta javnim bilježnicima (delegirana, povjerena nadležnost javnih bilježnika) te izravnim pokretanjem postupka pred njima (izvorna, u pravilu konkurentna, nadležnost javnih bilježnika). Konstatira se stanovita nedovoljna uredenost općeg statusa javnih bilježnika u postupcima koje trebaju provoditi, osobito postupaka iz njihove izvorne nadležnosti. Konstatira se i da nije iskorištena mogućnost da se prigodom donošenja zakona o kojemu je riječ – u njemu ili u povodu njega – utvrdi nadležnost javnih bilježnika i za provođenje niza drugih izvanparničnih postupaka, pored onih uređenih Zakonom o izvanparničnom postupku, osobito postupka za sporazumni razvod braka i uređenje imovinskopravnih odnosa između bivših bračnih drugova, ali i da se s novim uređenjem izvanparničnog postupka usklade zakoni kojima je prije donošenja tog zakona bilo predviđena mogućnost sudjelovanja javnih bilježnika u nekim posebnim izvanparničnim postupcima.